

Iceland Liechtenstein Norway grants

O antibiotika aktivně požádalo 40 % Čechů. I proto přestávají být účinná.

Antibiotika zachraňují naše životy již téměř 100 let. 28. září jsme si mohli připomenout 93. výročí od jejich objevení skotským bakteriologem Alexandrem Flemingem. Ale tak, jako dokáží skvěle sloužit, mohou kvůli špatnému zacházení svou funkci ztratit. Bakterie totiž přestávají na jejich účinky reagovat, stávají se vůči nim rezistentní. Problém se ovšem netýká pouze těch, kteří užívají antibiotika často, ale naprosto celé populace.

V Evropě každoročně zemře 33 000 lidí v důsledku infekce způsobené bakterií odolné na antibiotika. Některé studie dokonce odhadují, že pokud bude tento trend pokračovat stejným tempem, bude mít v roce 2050 na svědomí 10 milionů úmrtí ročně, což by bylo více než rakovina¹. Jedná se o negativní fenomén zvaný antibiotická rezistence. Dotýká se celé populace, ale čelí mu především v nemocnicích na lůžkových odděleních. Jaké jsou jeho příčiny?

„Zcela zásadní je náš přístup k antibiotikům, především k širokospektrálním. Užíváme je stále častěji a bohužel i chybně. Uvádí se, že dokonce až polovina antibiotik je podávána nesprávně, což je velmi alarmující údaj. Přitom účinná antibiotika hrají důležitou roli v prevenci případných bakteriálních komplikací u řady chirurgických úkonů a jsou nezbytná v oborech, kde infekce může mít fatální důsledky. Měli bychom si je chránit a přistupovat k nim s respektem, abychom zachovali jejich funkci,“ vysvětluje naléhavost problematiky antibiotické rezistence doc. MUDr. Helena Žemličková, Ph.D., vedoucí Národní referenční laboratoře pro antibiotika.

Téměř každý pátý Čech si ordinuje antibiotika sám

Nepříliš optimistická fakta ukázal také společný výzkum agentury Engage Hill a REMMARK z července 2021 na vzorku 2000 respondentů reprezentativní populace České republiky 16 – 65 let. Z něj vyplynulo, že téměř 18 % (17,7 %) dotazovaných užívala antibiotika bez konzultace s lékařem (nebo bez předpisu). U skupiny respondentů do 25 let to bylo dokonce 25 %, což je velmi znepokojující údaj.

„Antibiotika jsou léky, které nelze vydat bez lékařského předpisu. Toto omezení má ale své opodstatnění. O jejich indikaci by vždy měl rozhodnout lékař, který posoudí, zda je taková léčba pro pacienta optimální. Samoléčba antibiotiky je naprosto nevhodná,“ uvedla H. Žemličková.

Účastníci průzkumu jako nejběžnější důvod užívání antibiotik, která si sami naordinovali, uváděli kašel, nachlazení a řešení kožních problémů.

¹ Zdroj: Healthcare Infection Society UK

Problém s antibiotiky je spíše v mladší generaci

Společný průzkum agentury Engage Hill a REMMARK z července 2021 dále prozrazuje, že o antibiotika aktivně žádalo téměř 40 % dotazovaných. Mezi nimi byli převážně mladí lidé ve věkové skupině 16-24 let.

„Z našeho průzkumu vyplynulo, že nejvíce ohroženou skupinou vzhledem ve vztahu k užívání antibiotik jsou mladí lidé do 25 let, a to především muži. Téměř 20 % z nich uvádí, že lze přestat užívat ATB v případě, že jim je lépe. 52,3 % dotazovaných v této věkové kategorii (muži i ženy) si také mylně myslí, že antibiotika dokáží zkrátit dobu nachlazení. Navíc každý druhý z nich má ve své domácí lékárně přípravek obsahující antibiotikum pro případ urgentní potřeby,“ objasňuje MUDr. Filip Brodan za agenturu Engage Hill.

Přestože je potřeba šířit osvětu o užívání antibiotik především u mladé generace, celková výzkumná data prozradila, že Češi mají o antibiotikách poměrně zkreslené představy a také špatné návyky v souvislosti s jejich užíváním. Více než 29 % respondentů chybně uvádí, že antibiotika zabíjejí viry, a 10,9 % že působí proti nachlazení. Celých 37 % se domnívá, že antibiotika pomohou urychlit dobu nachlazení.

Stále větší odolnost bakterií – negativní fenomén posledních desetiletí

Málokdo si uvědomuje, že antibiotika jsou nenahraditelná. Pokud přestanou účinkovat, není nic dalšího, co nás před některými onemocněními ochrání. Jestliže si to uvědomíme a zaměříme se na prevenci, máme šanci i přesto, že současná situace už není zcela optimální, najít vhodné řešení.

„Pojem antibiotická rezistence, tedy odolnost bakterií na antibiotika, začal získávat velkou pozornost koncem 90. let. Od roku 1998 je považován za vážný problém ohrožující populaci států EU a od té doby se nepřetržitě řeší na zasedáních mezinárodních organizací (OSN, WHO aj.). V letech 2000-2007 proběhla osvětová antibiotická kampaň ve Francii. Během 7 let působení se skutečně rapidně snížil počet předepisovaných antibiotik o desítky procent,“ upřesňuje H. Žemličková.

S osvětou o antibiotikách pomůže nový projekt

Realizované výzkumy vztahující k antibiotikům jasně dokazují, že existuje souvislost mezi znalostmi a jejich užíváním. Informovanost je obecně nižší u lidí s nízkou úrovní vzdělání a také u těch, kteří pocházejí z horších ekonomických podmínek. Právě u těchto skupin je větší pravděpodobnost, že budou antibiotika užívat. Proto vznikají v zemích po celém světě projekty, které se snaží o této problematice šířit osvětu. Ani Česká republika není výjimkou.

„Letošní podzim u nás startuje kampaň, jejímž cílem je podpořit zodpovědný přístup k antibiotikům. Tedy snížit jejich užívání a zlepšit informovanost naší populace. Málokdo si bohužel uvědomuje, že svým nezodpovědným přístupem vůči antibiotikům podporuje odolnost bakterií, které pak mohou ohrožovat nejen jeho samotného, ale i jeho blízké, potažmo celé lidstvo,“ dodává H. Žemličková.

Realizátorem projektu Prevence antibiotické rezistence je Státní zdravotní ústav. Projekt Prevence antibiotické rezistence (ZD-PVP2-001) byl podpořen grantem z Fondů EHP 2014–2021 z programu Zdraví. www.eeagrants.cz